

Др Таџјана М. Милић
tatjana.milic@gmail.com

ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ УЛОГЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА У РАДУ САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УН*

Сажетак: Емпиријско исцраживање међународног права представља предмет све већег интересовања у научним круговима у свету. У овом раду је представљен пример једног таквог исцраживања. Емпиријским исцраживањем података о позицијама које су изнети поводом употребе силе против СР Југославије 1999. године истражена је хипотеза о оперативној улози међународног права у раду Савета безбедности УН: да ли је оно коришћено у формирању позиција, у оцени ситуације и у предлагању њеног решења. Уводном делу рада представљене су основне одлике и развој емпиријског исцраживања међународног права. По том је уследио осврт на основна теоријска полазишта о улози међународног права. У наредним деловима рада изложени су хипотетички оквир, методе и резултатни исцраживања. На крају, изведени су закључци о резултатима исцраживања и указано је на неопходност ширења и развоја знања потребних за спровођење емпиријског исцраживања међународног права и на неопходност расправе о његовим могућностима и домаћима у науци међународног права.

Кључне речи: емпиријско исцраживање, међународно право, Савет безбедности УН, употреба силе, Савезна република Југославија.

1. ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ

Почетком XXI века расте интересовање научника из области права и друштвених наука да емпиријски истраже право и дејство које оно произ-

* Рад је резултат рада на пројекту „Емпиријско истраживање улоге међународног права у раду Савета безбедности УН на примеру употребе силе против СР Југославије 1999. године“ који је аутор реализовала на Правном факултету Универзитета у Новом Саду у периоду од 1. новембра 2018. до 31. октобра 2019, а за који је средства обезбедио Покрајински секретаријат за високо образовање и научно истраживачку делатност АПВ (Пројекат бр. 142-451-3422/2018-02).

води у стварности, али и утицај друштвених, политичких, економских, психолошких и других околности на право. Ова промена се одражава и у настојању правних научника (истраживача) да применом емпиријских метода достигну научне стандарде који се примењују у природним и друштвеним наукама и тако развију методологију права.

У литератури се користи више назива да би се означио овај емпиријски научни талас. Придев емпиријско упућује да се сазнање о предмету стиче на основу искуства односно опажајући предмет истраживања у стварности. Најчешће су у употреби називи емпиријско правно истраживање (*empirical legal research*) или емпиријске правне студије (*empirical legal studies*). Назив емпиријске правне дисциплине, који налазимо у домаћој литератури, подразумева „научне дисциплине које проучавају право као друштвену појаву“, односно проучавају различите чињенице у вези с правом.¹ Емпиријско правно истраживање, према Херберту Крицеру (*Kritzer*), одликује „употреба *системајски* прикупљених података, било квалитативних било квантитативних, да би се описао или другачије анализирао одређени правни феномен“.² Већина аутора наглашава да је циљ ових истраживања да анализирају како право делује у пракси, док је мали број аутора истакао да емпиријска правна истраживања обухватају и истраживање природе права.³ У литератури је приметно недовољно јасно одвајање емпиријских истраживања других наука о различитим чињеницама које су у вези с правом од емпиријских истраживања у правној науци. Зато се у овом раду користи шири појам *емпиријско исцртавање права* да означи примену емпиријских метода у истраживању природе и ефеката права. Дакле, емпиријско истраживање права систематски и транспарентно прикупља и анализира емпиријске доказе (податке) на основу којих описује или објашњава право и његово дејство у стварности. Циљ ових истраживања није само превазилажење изолованости правне науке од друштвене средине у којој право настаје и делује, већ и унапређење методологије права кроз примену и прилагођавање емпиријских метода који се примењују у другим наукама. Емпиријско истраживање права може бити квантитативно или квалитативно, стога је погрешно његово поистовећивање само са квантитативним истраживањима, посебно ако се има у виду да је могуће користити и мешовити приступ (*mixed methods*) који комбинује квантитативне и квалитативне методе истраживања.

¹ Goran Dajović, „Proučavanje prava – pravna nauka, teorija i filozofija“, *Pravni zapisi* 2/2017, 232.

² Herbert M. Kritzer, “The (Nearly) Forgotten Early Empirical Legal Research”, *The Oxford Handbook of Empirical Legal Research* (eds. Peter Cane, Herbert M. Kritzer), New York 2010, 883, (курзив у оригиналу цитираног текста).

³ Вид. Татјана Милић, „Empirijsko istraživanje prava: revolucija ili nemoguća misija?, *Analiti Pravnog fakulteta u Beogradu* 3/2019, 95-123.

Емпиријски приступ представља промену приступа у истраживању права, коју поједини аутори чак квалификују и као револуцију. У међународном праву је према Шаферу (*Shaffer*) и Гинсбургу (*Ginsburg*) дошло до „емпиријског заокрета“ јер „на основу деценија теоријског рада у праву и друштвеним наукама, нова генерација емпиријских истраживања разматра како међународно право делује у различитим контекстима. Застарела је теоретска расправа о томе да ли је међународно право битно. Оно што је сад битно јесте истраживање услова под којим настаје и делује међународно право“.⁴ Емпиријско истраживање је, како кажу поменути аутори, мултидисциплинарно и укључује примену више метода.⁵

Како је дошло до емпиријског заокрета у међународном праву? Историјски искорак ка емпиријским истраживањима у области права учинили су двадесетих година XX века припадници америчког правног реализма.⁶ Значајан допринос развоју емпиријских истраживања права пружила су научна интердисциплинарна истраживања права и друштва (*Law and Society*), као и права и економије (*Law and Economics*), који су се развили после II светског рата у САД.⁷ Ова два научна кретања су институционализована оснивањем посебних удружења (*Law and Society Association*) и научних часописа (*Journal of Law and Economics*, *Law & Society Review*). Када је емпиријско истраживање међународног права у питању, у литератури се истиче да су на његов развој значајно утицали радови Ласвела (*Lasswell*) и Мек Дугала (*McDougal*).⁸ Ова двојица се сматрају зачетницима Њу Хејвен (*New Haven*) школе међународног права која право, између осталог, посматра као средство у служби друштва.⁹ Поједини аутори су такође нагласили како је, поред емпиријских тенденција у праву генерално, на прихватање емпиријског приступа у међународном праву утицала и потреба да се превазиђе раздвојеност науке међународних односа и међународног права.¹⁰ Коначни подстицај несумњиво је дошао артикулисањем посебног научног правца на почетку XXI века – емпиријских правних студија или истраживања (*Empirical Legal Studies*).¹¹

⁴ Gregory Shaffer, Tom Ginsburg, “The Empirical Turn in International Legal Scholarship”, *American Journal of International Law*, 106/2012, 1.

⁵ *Ibid.*

⁶ За детаљнији приказ развоја емпиријских истраживања права пре II светског рата видети Н.М. Kritzer, 875-900.

⁷ Кључно средиште њиховог развоја представљао је Универзитет у Чикагу.

⁸ G. Schaffer, T. Ginsburg, 2.

⁹ Вид. Frederick S. Tipson, “From International Law to World Public Order: Who Studies What, How, Why”, *Yale Journal of International Law*, 4/1978, 39-88; Molly Land, “Reflections on the New Haven School”, *New York Law School Law Review*, Volume 58, 2013/14, 920.

¹⁰ Susan D. Franck, “Empiricism and International Law: Insights for Investment Treaty Dispute Resolution”, *Virginia Journal of International Law*, 4/2008, 775-784.

¹¹ Вид. Theodore Eisenberg, “The Origins, Nature, and Promise of Empirical Legal Studies and a Response to Concerns”, *University of Illinois Law Review* 5/2011, 1713-1738.

Промену у приступу можда најбоље илуструју два догађаја у организацији Америчког удружења за међународно право. На симпозијуму о методу међународног права (1999) „нити један прилог није разматрао метод у смислу друштвених наука“, већ су се под овим именом разматрале уствари теорије међународног права.¹² Деценију касније, међутим, један од панела на годишњој конференцији Удружења био је посвећен управо емпиријским истраживањима међународног права.¹³

Шта је подстакло емпиријска истраживања у области међународног права? Поједини аутори истичу да је овај процес резултат веће улоге међународног права у глобалном управљању и већег интересовања других дисциплина за међународно право.¹⁴ У овом другом погледу они истичу теоријске погледе у оквиру науке међународних односа који сматрају да међународно право игра улогу у обликовању светског поретка. Такође, развој у области технике и технологије омогућио је олакшан приступ мноштву емпиријских података и смањено утрошак времена и ресурса потребних за анализу података.

Показатељи интересовања за емпиријско истраживање у области међународног права су: пораст броја емпиријских радова о међународноправним темама прво у часописима разних друштвених наука, а потом и у правним часописима;¹⁵ појава књига које представљају резултате примене емпиријских метода истраживања међународног права;¹⁶ спровођење курсева и обука о емпиријским методама у оквиру наставе (међународног) права на универзитетима,¹⁷ организовање радионица и конференција¹⁸ и умрежавање истраживача.¹⁹

¹² G. Shaffer, T. Ginsburg, 3.

¹³ ASIL 104th Annual Meeting, International Law in Times of Change, Empirical Approaches to International Law, 2010, https://www.asil.org/sites/default/files/ASIL_ANNUAL_MEETING_Program_2010.pdf, 09.08.2019.

¹⁴ G. Shaffer, T. Ginsburg, 5.

¹⁵ *Ibid.*, 7.

¹⁶ Вид. Beth A. Simmons, *Mobilizing for Human Rights: International Law in Domestic Politics*, Cambridge University Press, New York 2009; Yuval Shany, *Assessing the Effectiveness of International Courts*, Oxford University Press, Oxford 2014; Rosanna Deplano, *The Strategic Use of International Law by the United Nations Security Council: An Empirical Study*, Springer, Heidelberg-New York 2015.

¹⁷ Правни факултет Универзитета Харвард у наставном програму има и предмет „Емпиријски приступи међународном праву“. Harvard Law School, Empirical Approaches to International Law, <https://hls.harvard.edu/academics/curriculum/catalog/default.aspx?o=70516>, 15.08.2019.

¹⁸ The Neglected Methodologies of International Law: Empirical, Socio-legal and Comparative, University of Leicester, 31 January 2018, <https://www2.le.ac.uk/departments/law/research/celi/files/neglected-methodologies-of-international-law-programme>, 15.08.2019. Вид. Gijs van Dijck, Shahr Sverdllov, Gabriela Buck, “Empirical Legal Research in Europe: Prevalence, Obstacles and Interventions”, *Erasmus Law Review* 2/2018, 105-119.

¹⁹ Мрежа истраживача права, политичких наука и филозофије *NoLesLaw (Network of Legal Empirical Scholars)* формирана је с циљем да се повећа квалитет, ниво и важност емпиријског правног истраживања европског и међународног права и институција.

Емпиријски приступ је до сада примењен у истраживању тема из области међународног економског права, посебно међународних инвестиција и арбитражног решавања инвестиционих спорова.²⁰ Такође, емпиријским методама истраживане су и теме из међународног кривичног права,²¹ међународног хуманитарног права и људских права,²² али и међународног права о заштити животне средине.²³ Емпиријски су истраживани и судска пракса различитих међународних судских тела и фактори који утичу на рад међународних судова и судија.²⁴ Ни питања која се односе на изворе међународног права нису избегла емпиријску перспективу разматрања.²⁵

Емпиријски приступ, по мишљењу Елене Бејлис (*Baylis*), може преобразити међународно право, тако што би омогућило да се његово стварање и спровођење размотри у различитим контекстима и на основу различитих улазних информација (инпута).²⁶ Она наглашава да је битно расправити и утврдити стандарде ефикасног и ригорозног емпиријског истраживања. Зато су кључна методолошка питања међународног права: Који су методи прикладни за међународно право? Које технике су потребне за добијање поузданих података који адекватно одговарају теоретским концептима и циљевима политика? Како методе позајмљене из других дисциплина прилагодити за истраживање правних питања?²⁷

Какав је однос емпиријског и доктринарног (теоретског) истраживања међународног права? Холтерман (*Holtermann*) и Мадсен (*Madsen*) су развили

²⁰ G. Shaffer, T. Ginsburg, 2012, 30-37. Вид. референтни часопис *Journal of International Economic Law*.

²¹ Damien Scalia, Marie-Sophie Devresse, "Empirical analysis of international criminal law: perception and experience of tried people", *The Oxford Handbook of International Criminal Law* (eds. J. K. Heller et al.), Oxford 2019; Jakob v. H. Holtermann, Anne Lise Kjær, "What ,If'? The Emerging Epistemic Community of International Criminal Justice", *European Journal of Legal Studies Special Issue* 2019, 49-90; Michal Onderco, Barbora Hola, Stijn Ruiter, "Testing Detachment of International Criminal Tribunals: Empirical Evidence from the ICTY", *Transnational Legal Theory* 4/2013, 396-418.

²² G. Shaffer, T. Ginsburg, 20-30; Jessica S. Burniske, Naz K. Modirzadeh, Pilot Empirical Survey Study on the Impact of Counterterrorism Measures on Humanitarian Action, HLS PILAC, CHE Project, March 2017, <http://blogs.harvard.edu/pilac/files/2017/03/Pilot-Empirical-Survey-Study-2017.pdf>, 16.08.2019.

²³ G. Shaffer, T. Ginsburg, 38-41.

²⁴ Xuechan Ma, Shuai Guo, „An Empirical Study of the Voting Pattern of Judges of the International Court of Justice (2005-2016)", *Erasmus Law Review* 3/2017, 163-174; Shashank P. Kumar, Cecily Rose, "A Study of Lawyers Appearing before the International Court of Justice, 1999–2012", *European Journal of International Law* 3/2014, 893–917; Urka Sadl, Yannis Panagis, "What is a Leading Case in EU law? An empirical analysis", *European Law Review* 1/2015, 15-34.

²⁵ G. Shaffer, T. Ginsburg, 11-15.

²⁶ Elena Baylis, "The Transformative Potential of Rigorous Empirical Research", *ASIL Proceedings* 2010, 31-33.

²⁷ *Ibid.*

модел за критичку расправу према ком су могућа три идеална типа односа емпиријског и доктринарног истраживања: толеранција (мирољубива али асиметрична коегзистенција ова два приступа заснована на релативној супрематичности доктринарног права), синтеза (мирољубива коегзистенција „заснована на узајамном признању кључне вредности“ оба приступа за „разумевање права у потпуности“), и замена (емпиријски приступ брише и/или замењује доктринарни).²⁸

2. ТЕОРИЈСКА РАЗМАТРАЊА УЛОГЕ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА

Емпиријско истраживање по себи није атеоријско истраживање. Прво, оно и као квантитативно и као квалитативно претпоставља полазни став према теорији. Код квантитативног приступа прикупљени емпиријски подаци се анализирају да би се провериле теоријске поставке о предмету истраживања, док се код квалитативног приступа на основу емпиријских искустава настоји изградити теорија о предмету истраживања.²⁹ Друго, одвојеност емпиријског од теоријског у научном истраживању није научно заснована, јер је методологија једне науке целина коју чине теорија, методе и технике истраживања.³⁰ Сходно томе, пре него што се упустимо у разматрање резултата нашег емпиријског пројекта представимо у кратким цртама доктринарна становишта о улози или функцији међународног права генерално, као и у раду Савета безбедности Уједињених нација (СБУН).

Право је инструмент друштвене контроле³¹ и друштвене промене.³² То потврђује и Филип Алот (*Allot*) који напомиње да је улога међународног права у међународној заједници иста као и функција права у било којој заједници.³³ Право је динамички принцип друштва – промена у стабилности, стабилност промене.³⁴ Он истиче да је изнад права суперструктура друштвених

²⁸ Jakob v.H. Holtermann, Mikael Rask Madsen, “Toleration, Synthesis or Replacement? The ‘Empirical Turn’ and its Consequences for the Science of International Law”, *Leiden Journal of International Law* 2016, 1002-1003.

²⁹ Вид. Alan Bryman, *Social Research Methods*, Oxford University Press, New York 2012, 36.

³⁰ Вид. Miroslav Pečujlić, Vladimir Milić, *Metodologija društvenih nauka*, Grafika, Beograd 1995, 21.

³¹ Вид. Roscoe Pound, *Social Control through Law*, Yale University Press, New Haven 1942.

³² K.D. Gangrade, “Empirical Methods as Tools of Research”, *Journal of the Indian Law Institute* 24/1982, 635.

³³ Philip Allot, “True Function of Law in International Community”, *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 5, 1998, 391, Превод нав. према Сања Ђајић, *Практикум за међународно јавно право – оцртани део*, Универзитет у Новом Саду – Правни факултет, Нови Сад 2007, 20.

³⁴ Нав. према С. Ђајић, 21.

процеса која садржи и политику, која је „борба за утврђивање општег интереса друштва и борба за доминацију јавном сфером, поготово на нивоу стварања и извршавања права. Преко политике ми се боримо ко ће доминирати законодавним процесом, шта ће бити садржина права, како ће се право применити“.³⁵ Функција права је да „омогући друштву да изабере своју будућност. Право је створено у прошлости да би било примењено у садашњости, како би друштво задобило одређени облик у будућности. Право преноси из прошлости у будућност идеју једног друштва о сопственој будућности“.³⁶

Поред тога међународно право има и „улогу у решавању структуралних проблема у међународној заједници“, и улоге које остварује као „средство комуникације и усаглашавања супротстављених интереса ... средство за формулисање заједничких вредности међународне заједнице...средство за оправдавање поступака у међународним односима“.³⁷ У домаћој литератури се истиче да су ово посебне улоге међународног права, које се могу препознати и у циљевима Уједињених нација.³⁸

Домаћи аутори су на основу постојећих сазнања у међународноправној доктрини класификовали функције (улоге) међународног права на: нормативну, заштитну, комуникацијску и легитимацијску.³⁹ Међународно право има нормативну и заштитну улогу јер оно одређено понашање оцењује као легално или нелегално и предвиђа заштиту од нелегалног понашања.⁴⁰ Оно такође има и комуникацијску улогу „заједничког језичког оквира у ком је могућа размена аргумената ради решавања спорова“.⁴¹ Коначно, међународно право има улогу средства које омогућује актерима да легитимишу своје интересе у међународној политици.⁴²

Неке од поменутих улога међународног права можемо препознати и у ставовима који се износе у раду органа међународних организација, пре свега УН. На основу постојећих научних сазнања можемо издвојити посебне улоге које међународно право има у раду органа УН.⁴³ Прва је *конципиу-*

³⁵ *Ibid.*

³⁶ P. Allot, 399.

³⁷ Onuma Yasuaki, "International Law in and with International Politics: The Functions of International Law in International Society", *European Journal of International Law* 1/2003, 130.

³⁸ С. Ђајић, 23.

³⁹ Vesna Knežević-Predić, Miloš Hrnjaz, „Čemu služi međunarodno pravo: pogled iz Srbije“, *Zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije Politika: nauka i profesija* (ur. Milan Podunavac, Žarko Paunović), maj-jun 2013, Beograd, 254.

⁴⁰ *Ibid* (izostavljen je kurziv iz originala teksta citiranog članka).

⁴¹ *Ibid.* 258.

⁴² *Ibid.* 261.

⁴³ Ian Hurd, "The UN Security Council and the International Rule of Law", *Chinese Journal of International Politics* 2014, 1-19. Rosanna Deplano, "The Use of International Law by the United Nations Security Council: An Empirical Framework for Analysis", *Emory International Law Review* 2015, 2085-2112.

ивна улога јер су Уједињене нације установљене на основу међународног уговора у ком су утврђене надлежности организације и њених органа. Међународно право одређује састав органа УН, начин рада и субјекте који могу учествовати у њиховом раду, као и процес одлучивања. Друга је *контролна* улога, пошто међународно право утврђује границе у деловању органа, како у њиховом међусобном односу тако и у односу на државе чланице. Коначно, закључујемо да међународно право има и *оперативну* улогу у раду органа УН. Оно омогућава органима и субјектима који учествују у њиховом раду да изграде став о проблему који је на дневном реду органа, да дају оцену и о правним аспектима тог проблема и да на основу међународног права предложе могуће решење проблема. Управо је оперативна улога међународног права предмет емпиријског истраживања чије резултате ћемо представити у овом раду.

3. УЛОГА МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА У РАДУ САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УН: ПРИМЕР УПОТРЕБЕ СИЛЕ ПРОТИВ СР ЈУГОСЛАВИЈЕ

3.1. Основне хипотезе

Како би проверили закључак о оперативној улози међународног права у раду органа УН, емпиријски смо истражили рад СБУН поводом употребе силе против СР Југославије (СРЈ) 1999. године. Избор контекста истраживања је одређен чињеницом да се 2019. навршило две деценије од како су државе чланице једне регионалне организације (НАТО), без одобрења СБУН, употребиле силу против СРЈ. Иако је Савет још 1992. потврдио да СРЈ „не може аутоматски наставити чланство“ СФРЈ у УН, она је свеједно била обухваћена забраном употребе силе која се, према одредбама члана 2 (став 4) Повеље УН, једнако односи и на државе чланице УН и на нечланице.⁴⁴

Емпиријски приступ ће нам омогућити да научно опишемо и објаснимо улогу међународног права у раду СБУН, али и да покушамо измерити утицај међународног права у раду СБУН. Резултати истраживања ће нам пружити другачију перспективу на догађај који је обликовао не само како наше друштво види међународно право и његову улогу у међународним односима, већ и како УН и државе чланице граде своје позиције о ситуацијама употребе силе.

Генерална хипотеза од које смо пошли у истраживању гласи да је у раду СБУН поводом употребе силе против СР Југославије међународно право има-

⁴⁴ S/RES/777(1992), 16. септембар 1992.

ло троструку улогу: у изградњи позиције учесника у раду СБУН, у евалуацији ситуације употребе силе и у креирању одговарајуће реакције. Сходно томе, развили смо три кореспондирајуће посебне хипотезе: прва, да су позиције изнете у раду СБУН формиране на основу аргумената међународног права; друга, да је у тим позицијама ситуација на основу међународног права оцењена као легална или нелегална; и трећа, да су у позицијама предложена решења ситуације која су садржала елементе међународног права. Поред тога, кроз појединачне хипотезе смо истражили да ли су одређени фактори (учествовање у нападу на СРЈ, статус у раду СБУН, чланство у регионалним организацијама и др.) утицали на оперативну улогу међународног права у раду СБУН поводом употребе силе против СРЈ.

3.2. Методе истраживања

Концепте који су садржани у хипотезама операционализовали смо претварајући их у индикаторе и варијабле које можемо посматрати и мерити. На основу тога изградили смо основни инструмент истраживања – базу података.

Основна јединица истраживања је позиција актера који су учествовали у раду СБУН (сталне и несталне чланице СБУН, чланице УН, међународне организације). Сагласно томе, идентификовали смо укупно 99 позиција и за њих смо прикупили одговарајуће податке у бази података. Временски оквир истраживања обухвата период употребе силе против СРЈ: од 24. марта до 10. јуна 1999.

Податке о садржају позиција прикупили смо из докумената СБУН.⁴⁵ Реч је о пет записника са седница СБУН које су одржане у временском оквиру истраживања.⁴⁶ Подаци су прикупљени применом методе квалитативне анализе садржаја докумената и унети у базу података. Том приликом одређене квалитативне податке смо квантификовали претварајући их у нумеричке податке. Стога је важно напоменути да тиме нисмо променили њихов карактер квалитативне тј. категоријалне варијабле.

Прикупљене податке смо анализирали применом статистичке методе: дескриптивне (табеле фреквенција) и инференцијалне статистике (Chi квадрат тест). За статистичку обраду података користили смо програм *JASP*.⁴⁷

⁴⁵ Документи су јавно доступни на званичној страници СБУН. Вид. <https://www.un.org/securitycouncil/>.

⁴⁶ Ради се о записницима са следећих седница СБУН: S/PV.3988 24. марта, S/PV.3989 26. марта, S/PV.4000 8. маја, S/PV.4003 14. маја и S/PV.4011 од 10. јуна 1999.

⁴⁷ Ради се се о *open-source* статистичком програму који је направио тим са Универзитета у Амстердаму.

3.3. Резултати истраживања

3.3.1. Анализа рада СБУН

Иако је јединица анализе истраживања позиција актера у раду СБУН, прво је било важно представити податке који сумирају рад и позицију самог СБУН поводом употребе силе против СРЈ. У посматраном временском оквиру истраживања СБУН је одржао шест седница.⁴⁸ Том приликом је разматрао предлоге четири, а усвојио је три акта: две резолуције и једно председничко саопштење.⁴⁹ Резолуције су усвојене уздржаном већином: Кина је била уздржана код усвајања обе резолуције (1239 и 1244), а Русија код усвајања резолуције 1239.⁵⁰ Један предлог који није усвојен је нацрт резолуције у ком је оцењено да је НАТО „употребио војну силу против Савезне Републике Југославије без одобрења Савета“ и да је таква „једнострана употреба силе флагрантна повреда Повеље Уједињених нација, посебно чланова 2(4), 24 и 53“.⁵¹ Акти који су у посматраном периоду усвојени у СБУН формирану су коришћењем аргумената из области међународног права, али нису садржали оцену легалности употребе силе против СРЈ.

3.3.2. Посебне хипотезе

Основна претпоставка истраживања је да су актери своје позиције у раду СБУН поводом употребе силе против СРЈ формирали користећи аргументе из међународног права. Дескриптивна статистика је потврдила ову претпоставку, јер је од укупног броја позиција (99) чак 92,9% (92) формирано применом аргумената из међународног права (Табела 1).

Табела 1: Расподела позиција према коришћењу аргумената из међународног права (*f* означава фреквенцију тј. колико пута се нека вредност појављује)

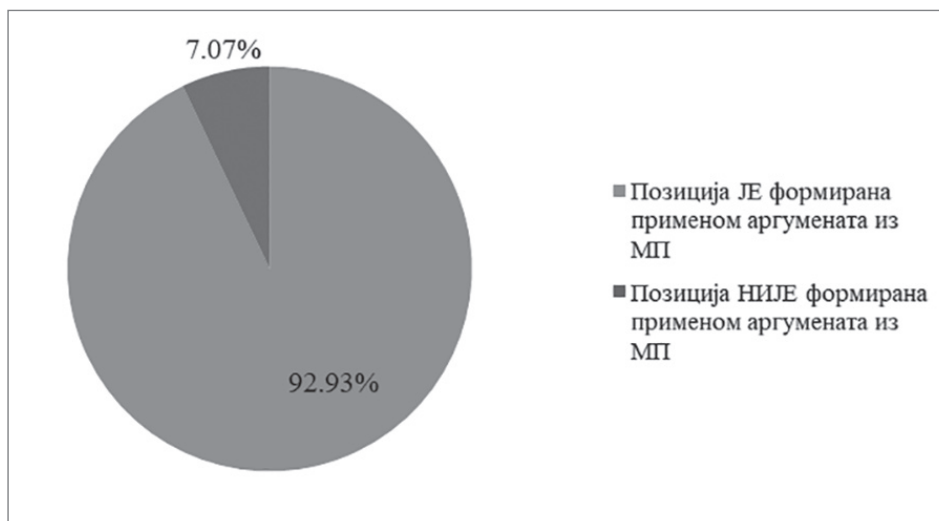
Позиција формирана применом аргумената из МП	<i>f</i>	%
ДА	92	92,93
НЕ	7	7,07
Укупно	99	100%

⁴⁸ У посматраном периоду састав СБУН поред сталних чланица чиниле су и следеће несталне чланице: Аргентина, Бахреин, Бразил, Канада, Габон, Гамбија, Малезија, Намибија, Холандија и Словенија.

⁴⁹ Усвојене су резолуције S/RES/1239, 14. маја и S/RES/1244, 10. јуна 1999, а председничко саопштење S/PRST/1999/12, 14. маја 1999.

⁵⁰ S/RES/1239 је усвојена са 13 гласова за и 2 уздржана (S.PV.4003, стр.9), а S/RES/1244 је усвојена са 14 гласова за и једним уздржаним (S.PV.4011, стр. 9).

⁵¹ S/1999/328, 26. март 1999. Предлог који су поднеле Белорусија, Индија и Русија је одбијен на седници СБУН 26. марта 1999, јер су само Кина, Намибија и Русија гласале за његово усвајање, а осталих 12 чланица СБУН су биле против (S.PV.3989, стр. 6).

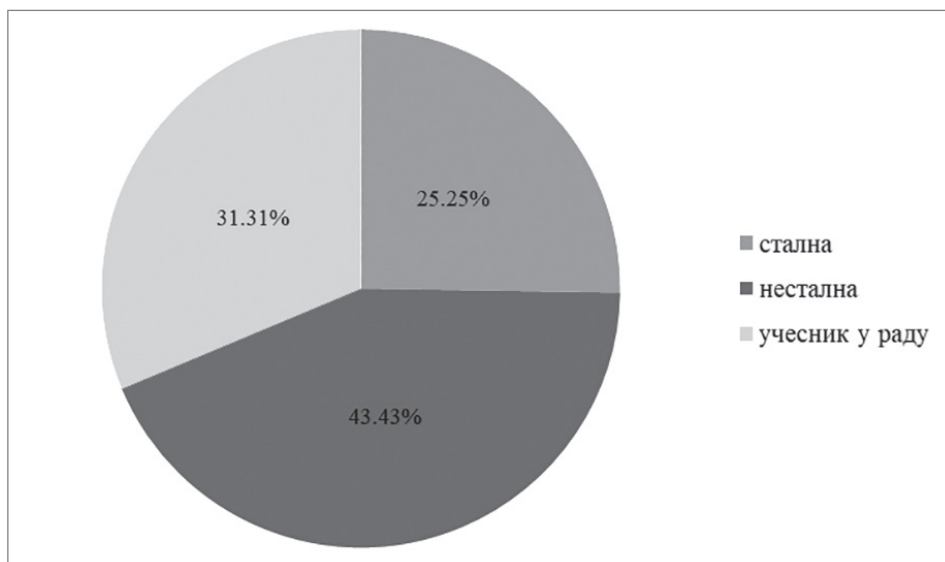
Графикон 1: Расподела позиција у СБУН према примени аргумената из међународног права

Позиције изнете у току посматраних пет седница СБУН⁵² анализирали смо према статусу њихових аутора у раду СБУН. Резултати су показали да су аутори скоро трећине позиција (31,30%) актери који су у раду СБУН учествовали по позиву (Табела 2).

Табела 2: Расподела позиција према статусу аутора позиције у СБУН

СТАТУС У СБУН	<i>f</i>	%
Стална чланица	25	25,30
Нестална чланица	43	43,40
Учествује у раду	31	31,30
УКУПНО	99	100

⁵² На седници 4011 од 14. маја 1999. није било изјава учесника у раду јер је само јавно прочитано председничко саопштење S/PRST/1999/12 о бомбардовању амбасаде НР Кине у Београду

Графикон 2: Расподела позиција према статусу аутора позиције у СБУН

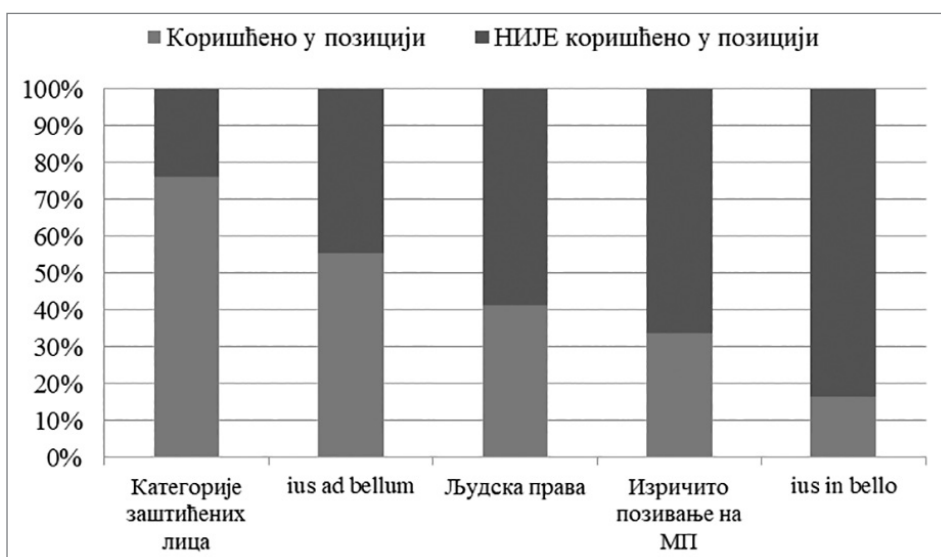
Табеле фреквенција пружиле су детаљнији увид у распоред 92 позиције према области међународног права која је коришћена у формирању позиција актера у раду СБУН (Табела 3). Како је у једној позицији било могуће користити аргументе из више области међународног права, одлучили смо за сваку одабрану област међународног права испитати да ли је коришћена у позицији или не.⁵³ Резултати су показали да можемо направити једну скалу чија би два пола показивала негативну и позитивну разлику у проценту позиција у којима је област коришћена и у којима није.

Табела 3: Расподела позиција према областима међународног права

Коришћено у позицији	Категорије заштићених лица		<i>ius ad bellum</i>		Људска права		Изричито позивање на МП		<i>ius in bello</i>	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
ДА	70	76,08	51	55,43	38	41,30	31	33,69	15	16,30
НЕ	22	23,92	41	44,57	54	58,70	61	66,31	77	83,70
Укупно	92	100	92	100	92	100	92	100	92	100

⁵³ Ради се о областима које смо идентификовали на основу ситуације која је предмет истраживања и на основу процеса кодирања садржаја докумената из којих су прикупљани подаци.

На позитивном полу те скале су категорије заштићених лица (избеглице, расељена лица, цивили), јер је чак три пута већи проценат позиција у којима су оне поменуте (76,08%) у односу на позиције у којима нису (23,92%). И област која је директно повезана са употребом силе у СРЈ, *ius ad bellum*, има позитиван резултат, али с мањом разликом (55,43% у којима је коришћено према 44,57% у којима није). На негативној страни скале, најмање је изражена разлика у погледу коришћења аргументације из области људских права (41,3% у којима је коришћена према 58,7% у којима није). Када је реч о изричитом позивању на међународно право разлика је два пута (33,69% према 66,31%). Најизраженији негативан однос је у коришћењу аргумената из *ius in bello* јер је пет пута мањи проценат позиција у којима је коришћено (16,3% према оном у ком није (83,7%).

Графикон 3: Расподела позиција према областима међународног права

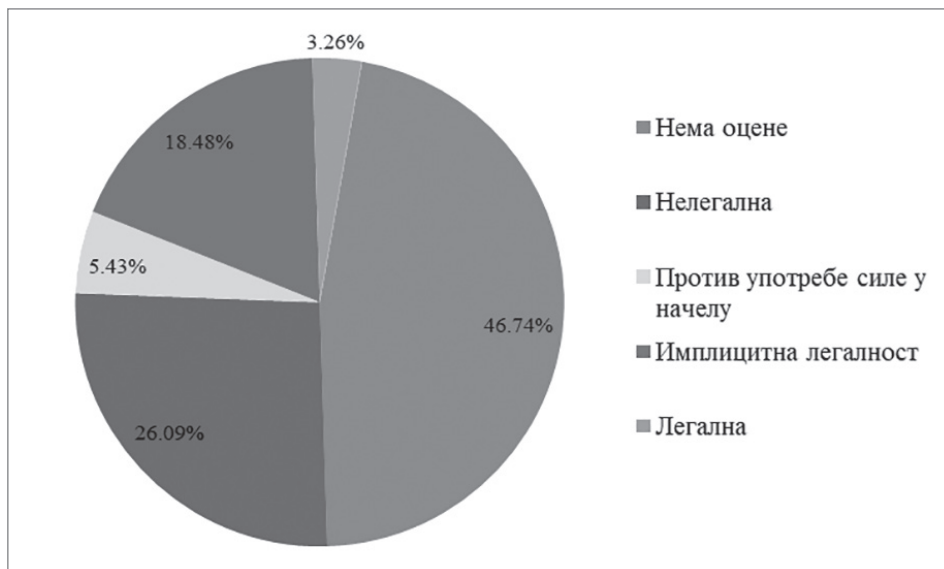
Пошто су резултати статистичке обраде података потврдили прву посебну хипотезу, приступили смо тестирању друге посебне хипотезе да би утврдили како су актери квалификовали употребу силе против СРЈ. Евалуацију употребе силе смо пратили преко ординалне варијабле с вредностима: нема оцене легалности, нелегална, против употребе силе у начелу, имплицитна легалност, легална.⁵⁴ Расподела броја позиција указује да су субјекти

⁵⁴ Вредности „против употребе силе у начелу“ и „имплицитна легалност“ указују да је аутор позиције избегао да изричито квалификује ситуацију као легалну/нелегалну, али је одређеним елементима назначио квалификацију.

у раду СБУН најчешће (46,74%) избегавали да оцене легалност употребе силе против СРЈ.⁵⁵ Анализа позиција у којима је ситуација изричито квалификована указују да је далеко већи број позиција у којима је употреба силе квалификована као нелегална (26,09%) него као легална (3,26%). Такође, у 5,43% позиција актери су изјавили да су против употребе силе у начелу. С друге стране, резултати показују и да је у 18,48% позиција легалност употребе силе против СРЈ била имплицирана (Табела 4).

Табела 4: Расподела позиција према евалуацији легалности употребе силе против СРЈ

ЕВАЛУАЦИЈА УПОТРЕБЕ СИЛЕ ПРОТИВ СРЈ	<i>f</i>	%
Нема оцене	43	46,74
Нелегална	24	26,09
Против употребе силе у начелу	5	5,43
Имплицитна легалност	17	18,48
Легална	3	3,26
УКУПНО	92	100%

Графикон 4: Расподела позиција према евалуацији легалности употребе силе против СРЈ

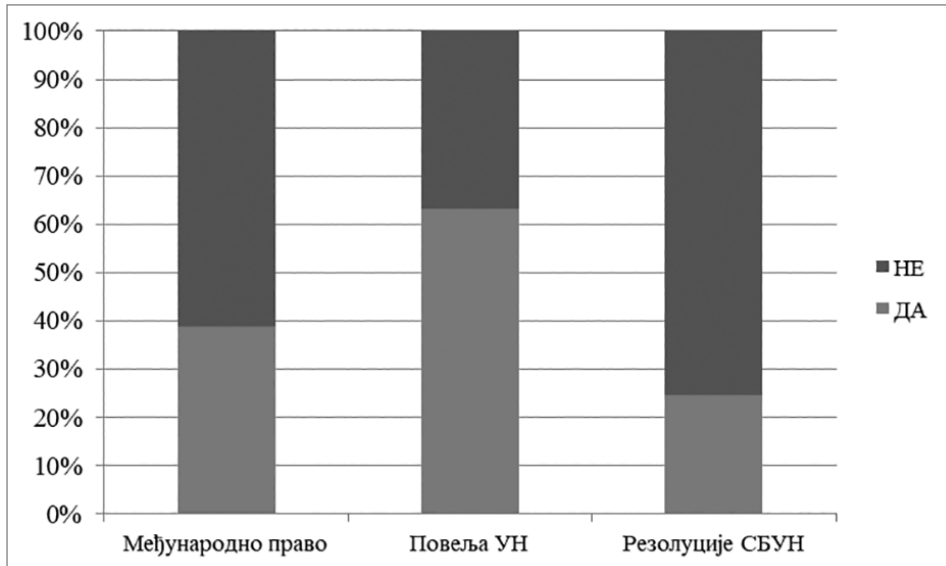
⁵⁵ Напомена да разматрамо 92 позиције од 99 анализираних, јер је то укупан број позиција формираних коришћењем аргумената из међународног права.

Додатно смо испитали и какав је распоред позиција о евалуацији употребе силе према правном основу на који се позиција позива у евалуацији (Табела 5). У једној позицији могуће је позивање на више правних основа.

Табела 5: Расподела позиција о евалуацији легалности употребе силе према правном основу евалуације

ЕВАЛУАЦИЈА ЛЕГАЛНОСТИ УПОТРЕБЕ СИЛЕ ПРОТИВ СРЈ	Укупан број позиција у категорији	Међународно право		Повеља УН		Резолуције СБУН	
		ДА	НЕ	ДА	НЕ	ДА	НЕ
Нелегална	24	17	7	22	2	1	23
Против употребе силе у начелу	5	0	5	1	4	1	4
Имплицитна легалност	17	1	16	8	9	10	7
Легална	3	1	2	0	3	0	3
УКУПНО		19	30	31	18	12	37

Разлика у броју позиција које су се позивале и које се нису позивале на одређени правни основ је највише изражена (у негативном смеру) код резолуција СБУН јер је три пута мањи број позиција у којима се оне користе као

Графикон 5: Расподела позиција о евалуацији према правном основу евалуације

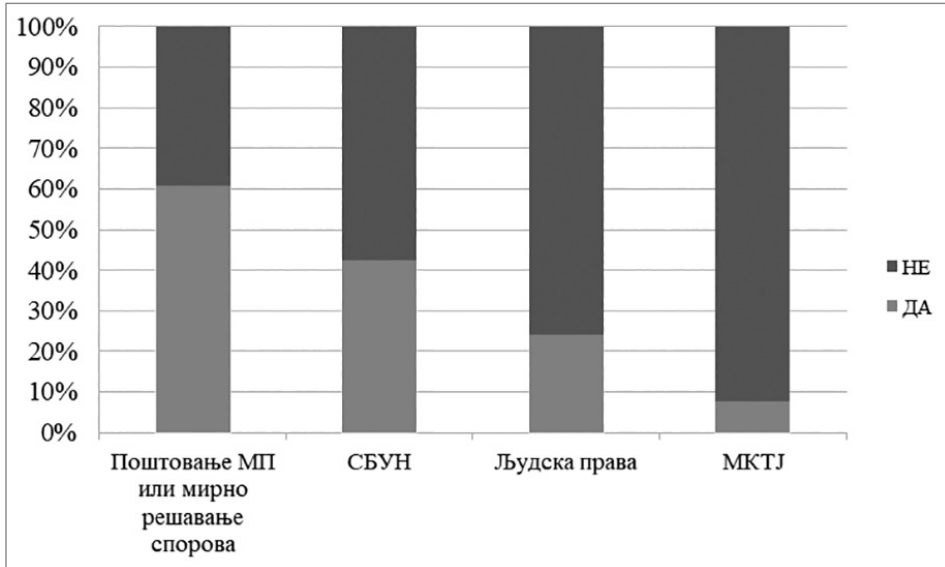
правни основ (37) него број позиција у којима се не користе (12). Једино у случају позиција о имплицитној легалности однос је позитиван. Нешто мања је разлика кад је правни основ међународно право (19 према 30). С друге стране, однос броја позиција о евалуацији које су засноване на Повељи УН је позитиван (31 позиција у којима се користи према 18 у којима не).

Истражили смо и да ли емпиријски подаци потврђују трећу посебну хипотезу да су у позицијама изнетим у раду СБУН поводом употребе силе против СРЈ предлагана решења која су садржала елементе међународног права. То значи да смо претходно потврдили полазну претпоставку да су позиције формиране коришћењем међународног права. Овај сегмент анализе је урађен тако што смо за сваки одабрани елемент посматрали да ли је коришћен у позицији или не (Табела 6).

Табела 6: Расподела позиција о решењу кризе према елементима међународног права

Решење	Поштовање МП или мирно решавање спорова		СБУН		Људска права		МКТЈ	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>F</i>	%
ДА	56	60,87	39	42,39	22	23,91	7	7,61
НЕ	36	39,13	53	57,61	70	76,09	85	92,39
Укупно	92	100	92	100	92	100	92	100

Резултати су показали да је једино поштовање међународног права или мирно решавање спорова у већини посматраних позиција више коришћено (60,87%) него што није (39,13%). Нешто је мања склоност ка решењима која укључују активност СБУН или поштовање и примену његових резолуција (42,39% позиција у којима је предлагано према 57,61% у којима није предлагано као решење). С друге стране, у случају решења која би се заснивала на поштовању људских права три пута је већи је број позиција у којима није коришћено (76,09%) него број позиција у којима јесте (23,91%). На крају, најмању склоност су аутори позиција исказали према решењима која би укључивала активност Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ), Наиме, број позиција у којима овај елемент није предлаган (92,39%) је чак 13 пута већи него број позиција у којима је предлаган (7,61%).

Графикон 6: Расподела позиција о решењу кризе према елементима међународног права

3.3.2. Појединачне хипотезе

Појединачним хипотезама смо детаљније анализирали позиције о евалуацији (оцени) легалности употребе силе против СРЈ. Претпоставили смо да су одређене варијабле (одређени фактори) у вези са оценом легалности. Те претпоставке смо проверили применом *табела контигенције или Хи квадратни тест независности* (χ^2). Ради се о статистичкој методи која испитује постоји ли повезаност између фреквенција категоријалних варијабли.⁵⁶ Заснива се на разлици између опажених фреквенција и фреквенција које су очекиване према одређеној хипотези о односу варијабли.⁵⁷ Како је услов за примену методе да очекиване фреквенције вредности варијабли не смеју бити мање од пет, морали смо варијаблу „евалуација употребе силе“ са пет сажети на три вредности (нема оцене легалности, нелегална, легална) тако што смо вредност „против употребе силе у начелу“ спојили са „нелегална“, а вредност „имплицитна легалност“ са „легална“.

⁵⁶ Хи квадрат тест се користи јер се не може применити метод корелације (асоцијације, повезаности) који се користи кад се анализирају квантитативне варијабле.

⁵⁷ За приказ ових фреквенција користе се табеле контигенције.

Ако је добијена вредност Хи квадрата, уз одређени степен слободе⁵⁸ и на одређеном нивоу вероватноће,⁵⁹ већа од граничне (критичне) вредности⁶⁰ можемо одбацити нулту хипотезу да не постоји повезаност између посматраних варијабли. За утврђивање да ли је вредност Хи квадрата већа од граничне вредности користе се таблице граничних вредности⁶¹ или неки од статистичких програма (у овом случају *JASP*).

Прво смо тестирали да ли је оцена легалности употребе силе против СРЈ била повезана са статусом аутора позиције у раду СБУН (Табела 7). Статистички програм је израчунао вредност χ^2 15,82 за степен слободе 4 и ниво вероватноће 0,003. Како је ниво вероватноће мањи од 0,01 Хи квадрат је већи од критичне вредности.⁶² Стога одбацујемо нулту хипотезу и закључујемо да је евалуација употребе силе била повезана са статусом аутора позиције у раду СБУН.

Табела 7: Табела контингенције евалуације употребе силе и статуса аутора позиције о евалуацији у раду СБУН

ЕВАЛУАЦИЈА	Фреквен- ције	СТАТУС АУТОРА ПОЗИЦИЈЕ У РАДУ СБУН			УКУПНО
		стални члан	нестални члан	учесник	
Нема оцене	<i>f_o</i>	7	24	12	43
	<i>f_e</i>	11,7	16,9	14,5	43
Нелегална	<i>f_o</i>	10	4	15	29
	<i>f_e</i>	7,9	11,3	9,8	29
Легална	<i>f_o</i>	8	8	4	20
	<i>f_e</i>	5,4	7,8	6,7	20
УКУПНО	<i>f_o</i>	25	36	31	92
	<i>f_e</i>	25	36	31	92

⁵⁸ Вредност степена слободе (df) је резултат множења броја редова (умањен за 1) и броја колона (умањен за 1).

⁵⁹ Ниво вероватноће (p) показује колика је вероватноћа да је веза између варијабли резултат случаја или колика је вероватноћа да грешите ако одбаците нулту хипотезу. Обично се унапред одређује као 0,05 или 0,01.

⁶⁰ Вредност у којој је расподела фреквенција таква да се може прихватити или одбацити нулта хипотеза.

⁶¹ Ове таблице садрже критичне вредности за степене слободе од 1 до 30 и нивое вероватноће 0,1/0,5/0,025/0,01/0,005.

⁶² То потврђују и таблице јер је за степен слободе 4 и ниво вероватноће 0,01 критична вредност 13,27 што је мање од Хи квадрат статистике коју смо израчунали.

Потом смо проверили хипотезу да је оцена легалности употребе силе против СРЈ која је дата у раду СБУН повезана са (не)учешћем аутора позиције у нападу на СРЈ (Табела 8). Програм је израчунао вредност χ^2 26,96 за степен слободe 2 и ниво вероватноће мањи од 0,01. Овај резултат указује да је на овом нивоу вероватноће Хи квадрат већи од критичне вредности.⁶³ То потврђује да је евалуација употребе силе против СРЈ у раду СБУН била повезана са (не)учешћем субјекта у нападу на СРЈ 1999. године тј. да постоји повезаност између тога да је држава која је учествовала у нападу оценила употребу силе као легалну и обратно.

Табела 8: Табела контингенције евалуације употребе силе и учешћа аутора позиције о евалуацији у нападу на СРЈ (* уместо 92 је 82 позиције јер нисмо могли рачунати СРЈ која је била објект напада и Генералног секретара УН)

ЕВАЛУАЦИЈА	Фреквенције	УЧЕШЋЕ У НАПАДУ НА СРЈ		УКУПНО
		ДА	НЕ	
Нема оцене	<i>fo</i>	10	31	41
	<i>fe</i>	11,6	29,4	41
Нелегална	<i>fo</i>	0	24	24
	<i>fe</i>	6,8	17,2	24
Легална	<i>fo</i>	14	6	20
	<i>fe</i>	5,6	14,4	20
УКУПНО	<i>fo</i>	24	61	85*
	<i>fe</i>	24	61	85*

Коначно, испитали смо да ли је оцена о легалности употребе силе против СРЈ била повезана са чланством у НАТО (Табела 9). Резултат χ^2 је 30,13 за степен слободe 2 и ниво вероватноће мањи од 0,01. То значи да је вредност Хи квадрата већа од критичне вредности,⁶⁴ па одбацујемо нулту хипотезу и закључујемо да постоји повезаност између оцене легалности употребе силе против СРЈ и чланства аутора позиције у НАТО.

⁶³ То потврђују и таблице, јер је за ниво вероватноће 0,01 и степен слободe 2 критична вредност 9,21, што је мање од добијене Хи квадрат вредности.

⁶⁴ То потврђују и таблице, јер је за степен слободe 2 и ниво вероватноће 0,01 критична вредност 9,21.

Табела 9: Табела контингенције евалуације употребе силе и чланства аутора позиције у НАТО (* 91 позиција јер нисмо рачунали позицију Генералног секретара УН)

ЕВАЛУАЦИЈА	Фреквенције	СТАТУС У НАТО		УКУПНО
		није члан	члан	
Нема оцене	<i>fo</i>	32	10	42
	<i>fe</i>	30,9	11,1	42
Нелегална	<i>fo</i>	29	0	29
	<i>fe</i>	21,4	7,6	29
Легална	<i>fo</i>	6	14	20
	<i>fe</i>	14,7	5,3	20
УКУПНО	<i>fo</i>	67	24	91*
	<i>fe</i>	67	24	91*

4. ЗАКЉУЧАК

Резултати овог емпиријског истраживања иду у прилог теоретским поставкама о оперативној улози међународног права у раду СБУН. Основна хипотеза истраживања је прошла емпиријски тест у погледу две од три наведене оперативне улоге међународног права. Потврђена је темељна претпоставка да су актери позиције у раду СБУН формирали ослањајући се на међународно право, јер је у великом броју позиција коришћен неки од међународноправних аргумената. Такође је потврђено да је међународно право имало улогу и у формирању реакције на употребу силе против СРЈ. Истраживање није у потпуности потврдило улогу међународног права у евалуацији употребе силе, јер је у скоро половини позиција избегнута оцена легалности употребе силе.

Резултати се могу тумачити и као доказ да код држава постоји осећај обавезаности међународним правом, али и као доказ теоретских полазишта о улози међународног права генерално. Истраживање је показало да су учесници у раду СБУН подржали начело мирног решавања спорова и главну улогу СБУН у одржању међународног мира и безбедности, што иде у прилог теоретским ставовима да међународно право служи као средство комуникације и средство формулисања заједничких вредности међународне заједнице. Такође, резултати су потврдили да оно служи и као средство оправдања поступака у међународној заједници. Наиме, неке од држава које су учествовале у нападу на СРЈ су у својим позицијама у раду СБУН настојале да напад оправдају позивајући се на међународно право генерално или на конкретне

изворе права. Иако је ово доказ улоге која, у зависности од околности, међународно право ставља у подређени положај у односу на политику, истовремено указује да је међународно право битан чинилац у међународним односима, јер у противном не би било уопште неопходно да се користи у сврху легитимисања поступака држава.

Налази истраживања су показали неколико занимљивих момената. Анализа структуре позиција по областима међународног права показала је селективну примену међународног права у формирању позиција. Висока фреквенција позиција које су наводиле категорије заштићених лица, а ниска фреквенција коришћења аргумената из области *ius in bello*, показала је недоследност актера који су хуманитарним разлозима правдали употребу силе против СРЈ. Хуманитарни елемент је саставни део *ius in bello* и његова примена, или боље речено заштита коју пружа у оружаним сукобима, независна је од квалификације ситуације према корпусу *ius ad bellum* (да ли је употреба силе била легална или не). Такође, требало би имати у виду да су међународне невладине организације и стручни кругови, укључујући и судије ICTY, указивали на неопходност истраге повреда међународног хуманитарног права почињених у нападу на СРЈ.⁶⁵ Анализа предлога за решење ситуације показала је да је ниска фреквенција предлога за решење ситуације који су укључивали активност Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију у сагласности са ниском фреквенцијом позивања на аргументе из области *ius in bello*. Овај налаз се, с обзиром на чињеницу да је овај *ad hoc* међународни трибунал формирао управо СБУН, може тумачити и као показатељ невољности држава да се међународно кривично судство установљава одлукама међународних политичких органа ограниченог састава (не заборавимо да је Међународни кривични суд установљен процесом мултилатералног преговарања). Коначно, анализа појединачних хипотеза је показала да је оцена легалности употребе силе против СРЈ повезана са статусом аутора позиције у СБУН, (не)учешћем у нападу на СРЈ и чланством у НАТО, али то не значи да су ови фактори истовремено и узрок одређене оцене легалности. Такву претпоставку би било неопходно додатно истражити применом других адекватних статистичких метода.

Овом истраживању се могу упутити одређене замерке. Може се рећи да је обухватило један кратак временски период. Иако релативно кратак, временски оквир је одређен објективном чињеницом да је толико трајала противправна употреба силе против СРЈ. Такође, могло би се замерити да је

⁶⁵ Тужилаштво МКТЈ (ICTY) је одлучило да не покрене истрагу о повредама међународног хуманитарног права од стране НАТО током бомбардовања СРЈ. Ова одлука је наишла на бројне критике шире и стручне јавности. Вид. Paolo Benvenuti, "The ICTY Prosecutor and the Review of NATO Bombing Campaign against the Federal Republic of Yugoslavia", *European Journal of International Law* 3/2001, 503-529.

анализа обухватила само један случај, због чега су резултати и закључци о улози међународног права у раду СБУН ограниченог димензиона. Теоријска полазишта и број анализираних позиција изнетих у раду СБУН пружају основ и подстицај другим истраживачима да методе и технике примењене у овом истраживању примене и унапреде за истраживање већег броја случајева употребе силе и доношења општег закључка о улози међународног права у реакцијама у СБУН. У погледу науке и друштва у Србији, ово истраживање пружа могућност да истраживачи који се баве питањима које је оно обухватило налазе преиспитају или да потврде раније изнете тврдње у неемпиријским радовима.

Вредност овог истраживања је и у томе што оно нуди емпиријски доказ да често пута понављана изјава, како је међународно право умрло или да више не постоји, одражава поједностављено виђење улоге међународног права у међународним односима. Ово истраживање је показало да је међународно право, иако несавршено, неопходно за функционисање међународне заједнице.

Емпиријско истраживање чији резултати су изложени у овом раду представља покушај аутора да међународноправне аспекте једног историјског догађаја сагледа из другачије перспективе. Оно је својеврсна методолошка вежба која је подразумевала учење у ходу и прављење грешака, јер је и то саставни део савладавања нових метода и стицања знања.

Примена емпиријских истраживања у међународном праву је релативно нова и није изненађење што се истраживачи који их примењују суочавају са одређеним практичним изазовима који утичу на организацију, спровођење и квалитет истраживања. Из тих разлога је неопходно отворити расправу о могућностима и улози емпиријских истраживања у науци (међународног) права и њеном развоју. Истовремено, потребно је систематски радити на усвајању и ширењу знања и вештина које су неопходне за адекватну примену емпиријских истраживања у (међународном) праву.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Књиге и чланци:

Allot Philip, "True Function of Law in International Community", *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 5/1998, 391-413.

Baylis Elena, "The Transformative Potential of Rigorous Empirical Research", *ASIL Proceedings* 2010, 31-33.

Benvenuti Paolo, "The ICTY Prosecutor and the Review of NATO Bombing Campaign against the Federal Republic of Yugoslavia", *European Journal of International Law* 3/2001, 503-529

Bryman Alan, *Social Research Methods*, Oxford University Press, New York 2012.

- Dajović Goran, „Proučavanje prava – pravna nauka, teorija i filozofija“, *Pravni zapisi* 2/2017, 222-248.
- Deplano Rosanna, “The Use of International Law by the United Nations Security Council: An Empirical Framework for Analysis”, *Emory International Law Review* 2015, 2085-2112.
- Deplano Rosanna, *The Strategic Use of International Law by the United Nations Security Council: An Empirical Study*, Springer, Heidelberg-New York 2015.
- Eisenberg Theodore, “The Origins, Nature, and Promise of Empirical Legal Studies and a Response to Concerns”, *University of Illinois Law Review* 5/2011, 1713-1738.
- Franck Susan D., “Empiricism and International Law: Insights for Investment Treaty Dispute Resolution”, *Virginia Journal of International Law*, 4/2008,
- Gangrade K.D., “Empirical Methods as Tools of Research”, *Journal of the Indian Law Institute* 24/1982, 635-654.
- Holtermann Jakob v.H., Madsen Mikael Rask, “Toleration, Synthesis or Replacement? The ‘Empirical Turn’ and its Consequences for the Science of International Law”, *Leiden Journal of International Law* 2016, 1001-1019.
- Holtermann Jakob v. H., Kjør Anne Lise, “What ‘If’? The Emerging Epistemic Community of International Criminal Justice”, *European Journal of Legal Studies* Special Issue 2019, 49-90.
- Hurd Ian, “The UN Security Council and the International Rule of Law”, *Chinese Journal of International Politics* 3/2014, 361-379.
- Knežević-Predić Vesna, Hrnjaj Miloš, „Čemu služi međunarodno pravo: pogled iz Srbije“, Zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije Politika: nauka i profesija (ur. Milan Podunavac, Žarko Paunović), maj-jun 2013, Beograd, 251-264.
- Kritzer Herbert M., “The (Nearly) Forgotten Early Empirical Legal Research”, *The Oxford Handbook of Empirical Legal Research* (eds. Peter Cane, Herbert M. Kritzer), New York 2010, 875-900.
- Kumar Shashank P., Rose Cecily, “A Study of Lawyers Appearing before the International Court of Justice, 1999–2012”, *European Journal of International Law* 3/2014, 893–917.
- Land Molly, “Reflections on the New Haven School”, *New York Law School Law Review*, Volume 58, 2013/14, 919-928.
- Ma Xuechan, Guo Shuai, “An Empirical Study of the Voting Pattern of Judges of the International Court of Justice (2005-2016)”, *Erasmus Law Review* 3/2017, 163-174.
- Milić Tatjana, „Empirijsko istraživanje prava: revolucija ili nemoguća misija?, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu 3/2019, 95-123.
- Onderco Michal, Hola Barbora, Ruiter Stijn, “Testing Detachment of International Criminal Tribunals: Empirical Evidence from the ICTY”, *Transnational Legal Theory* 4/2013, 396-418.
- Pečujlić Miroslav, Milić Vladimir, Metodologija društvenih nauka, Grafika, Beograd 1995.
- Pound Roscoe, *Social Control through Law*, Yale University Press, New Haven 1942.
- Sadl Urska, Panagis Annis, “What is a Leading Case in EU law? An empirical analysis”, *European Law Review* 1/2015, 15-34.
- Scalia Damien, Devresse Marie-Sophie, “Empirical analysis of international criminal law: perception and experience of tried people”, *The Oxford Handbook of International Criminal Law* (eds. J. K. Heller et al.), Oxford 2019.

- Shaffer Gregory, Ginsburg Tom, “The Empirical Turn in International Legal Scholarship”, *American Journal of International Law*, 106/2012, 1-46.
- Shany Yuval, *Assessing the Effectiveness of International Courts*, Oxford University Press, Oxford 2014.
- Simmons Beth A., *Mobilizing for Human Rights: International Law in Domestic Politics*, Cambridge University Press, New York 2009.
- Tipson Frederick S., “From International Law to World Public Order: Who Studies What, How, Why”, *Yale Journal of International Law*, 4/1978, 39-88.
- van Dijck Gijs, Sverdlov Shahar, Buck Gabriela, “Empirical Legal Research in Europe: Prevalence, Obstacles and Interventions”, *Erasmus Law Review* 2/2018, 105-119.
- Yasuaki Onuma, “International Law in and with International Politics: The Functions of International Law in International Society”, *European Journal of International Law* 1/2003, 105-139.
- Ђајић Сања, *Практикум за међународно јавно право – ошћини део*, Универзитет у Новом Саду – Правни факултет, Нови Сад 2007.

Интернет извори:

- ASIL 104th Annual Meeting, International Law in Times of Change, Empirical Approaches to International Law, 2010, https://www.asil.org/sites/default/files/ASIL_ANNUAL_MEETING_Program_2010.pdf 09.08.2019.
- Burniske Jessica S., Modirzadeh Naz K., Pilot Empirical Survey Study on the Impact of Counterterrorism Measures on Humanitarian Action, HLS PILAC, CHE Project, March 2017, <http://blogs.harvard.edu/pilac/files/2017/03/Pilot-Empirical-Survey-Study-2017.pdf>, 16.08.2019.
- Harvard Law School, Empirical Approaches to International Law, <https://hls.harvard.edu/academics/curriculum/catalog/default.aspx?o=70516>, 15.08.2019.
- The Neglected Methodologies of International Law: Empirical, Socio-legal and Comparative, University of Leicester, 31 January 2018, <https://www2.le.ac.uk/departments/law/research/cefi/files/neglected-methodologies-of-international-law-programme>, 15.08.2019.
- СБУН <https://www.un.org/securitycouncil/>.

Документа СБУН:

- S/RES/777(1992) 16. септембар 1992.
- S/PRST/1999/12 14. мај 1999.
- S/PV.3988 24. март 1999.
- S/PV.3989 26. март 1999.
- S/PV.4000 8. мај 1999.
- S/PV.4003 14. мај 1999.
- S/PV.4011 10. јун 1999.
- S/RES/1239 14. Мај 1999.
- S/RES/1244 10. јун 1999.

Tatjana M. Milić, Ph.D.
tatjana.milic@gmail.com

Empirical Research of the Role of International Law in the Work of the UN Security Council⁶⁶

***Abstract:** Interest of international law scholars into an empirical research has increased in the last decade. This paper is an example of one such research. The author has empirically analyzed positions on the use of force against the Federal Republic of Yugoslavia to test hypothesis about the operational role of international law in the work of the UN Security Council: whether it was used in the formation of positions, in the assessment of the situation, and in proposing its solution. Introductory part of the paper presented basic features and development of empirical research of international law. It is followed by the review of theoretical assumptions on the role of international law. Next sections of the paper presented hypothetical framework, methods and results of this empirical research. Finally, the author made concluding remarks on research findings, as well as emphasized necessity to develop practical knowledge on empirical research of international law and to open a discussion on the potential and limits of its application.*

***Keywords:** empirical research, international law, UN Security Council, use of force, Federal Republic of Yugoslavia.*

Датум пријема рада: 31.10.2019.

⁶⁶ The paper is the result of the project “Empirical Research of the Role of International Law in the Work of the UN Security Council in the Example of the Use of Force Against FR of Yugoslavia in 1999”, which the author had completed at the Faculty of Law of the University of Novi Sad from 1 November 2018 till 31 October 2019, and which was financed by the Provincial Secretariat for Higher Education and Scientific Research (Project No. 142-451-3422/2018-02).